

بررسی تناسبات بین فضاهای پرو و خالی مساجد دوران قاجار در شهر اصفهان (مسجد جامع اصفهان)

میثم خانجان

پژوهشگر کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی ملایر

چکیده:

این پژوهش قصد دارد مسجد جامع اصفهان را که در محله تاریخی در پشت قرار دارد، از جهت تأثیر و تأثرات متقابل با مخاطبان آن مورد بررسی قرار دهد. نتایج این پژوهش می‌تواند در تدوین اصول طراحی مساجد معاصر مؤثر واقع گردد. روش مورد استفاده در پژوهش کتابخانه‌ای است. ساختار هندسی حیاط و بدنه‌ها و اجزاء در برگیرنده آن واجد ویژگی‌های کالبدی خاص هستند که مخاطبان در آن احساس آرامش می‌نمایند. نوع تزئینات جداره‌ها، مقرنس‌های درشت‌تر در سقف و ارتفاع اندک آن، باعث تأثیرات روانشناسانه در رفتار مخاطبان در این مسجد شده است. نیمه شمالی مسجد به دلیل دوری از مرکز توجه، افراد بیشتری را در خود جای داده است و مکان‌های نشست رو به جداره‌های حیاط به دلیل ایجاد تماس چشمی محدودتر با اطراف، افراد بیشتری را به خود جذب می‌کند. همچنین سکوی آجری روی حوض ضمن لطمه نزدن به قد است مسجد، مکان مناسبی را برای سرگرم کردن کودکان می‌باشد. مسجد جامع اصفهان از گذشته تاکنون مورد استقبال استفاده‌کنندگان بسیاری برای فعالیت‌های عبادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی قرار گرفته است و در عصر حاضر بازدید از آن به عنوان یک بنای با ارزش تاریخی افراد زیادی را به خود جذب می‌کند. مخاطب برای رسیدن به مسجد از بازار که دارای تاق‌های ممتد است و یا از میدان امام علی (ع) که جداره‌هایی با طاق‌های همشکل و یکنواخت دارد عبور کرده است. همچنین مناره‌ها و ایوان‌های رفیع میدان موجب اختلاط خط زمین و آسمان می‌شود. همچنین تزئینات پرکار و متنوع خود بسیار مورد توجه است. بخش‌هایی از سکوه‌های نماز میانه حیاط که رو به جداره‌ها هستند احتمالاً به دلیل ایجاد تماس چشمی محدودتر و در نتیجه خلوت بیشتر مورد استقبال بسیاری از افراد به ویژه زنان قرار می‌گیرد.

کلمات کلیدی: تناسبات، فضای پرو خالی، معماری قاجار، شهر اصفهان.